

Ŋëth maac mimä min lit

Wargak thukä ke kujic wec

EN Department of Health and Human Services ce läär eme rialökä ke höö bi min bi lat nac ke ganu ke ro kkuic puolä puuanydu keel ke naath tin kon tin te tiitdien ke ji tin don dee riek tuool mimä min lit ke jiek ke cäj maac kie ke kor maac in bäa guath in ntët ke miem emo thin.

Ke kujic läärä min thil diw kie ke riek in rup-rup, lijni ke ke raadiew rei wec ke kujic rikni tin ruop-ruoöp ke min tuok kie guil www.emergency.vic.gov.au

Mi ci riek mi rup-rup tuok, ni cian lape guuri ni min caa lark e kujic rikni, cet ke naath tin lat ka muktap abuulanthi, boolith kie gaaj maac.

Dup tin nhiam ke kujic Ŋëthä maac mimä min lit kä Victoria

- Ŋëth laa tuooke mi ci miem in lit waaj. Ŋëth emo te reide ke hothaadni kalthiomä, aluminiom, potathiom, thodiom, hayron ken magnidhiom ka ke thaaj guathni te hokthaadni thalpara thin ba.
- Len nuon Ŋëthä laa penë guathni tin thieek ke mac. Ŋëth e nuon mi puoth-puoth mi de jooc wathni kuakni.
- Cäj min dhoke en Ŋëth a /ce de we rei puoöth jen dere kuuk nöön ka waj, wum kie liäk ran. Ken rik titi de ke mal thuuk ke pëth. Mi /ken ke mal thuuk col NURSE-ON-CALL ke 1300 60 60 24 kie wer duel wal.

Dup tin nhiam ke kujic tuool maac mimä min lit kä Victoria

- Tol maac mimä min lit te reide ke Ŋëth mi puoth- puoth, tul mi hoaac, joam cet ke karbon monokthaad, karbon dayhokthaad ke naitorojin hokthaad.
- Tol maac mimä min lit in ba raar löli dee reide te ke thalpar ba.
- Ke gor nacä ke min tuok ken min deri lat, bi dhil liej ke raadiew kie guil www.emergency.vic.gov.au
- Naath tin te ke juath loaac kie puoth cet ke dak yieekä, gaat tin räth runkicn (kä 14), män tin ruetni ken naath tin bääl runkicn 65 ke ken ji rikä tin nhiam tin dere bëc ka ke en höö bi raan yiëë rei tuool.
- Mi ti ke juey loaac kie puoth, bi wal kan cet ke min caa gor e kim. Tin dak yiëë ka ke baa dup yiëëkädien dhil guoör ka baa wal tin luäk raan ke yiëë dhil rom cian.
- Mi tëë ke raan kie jin puonydu ke nyuuthni ti cet ke nyin tuool mi ci ji kon näk, col NURSE-ON-CALL ke 1300 60 60 24 kie gor wal.
- Ni ram cuc ke taa in yiëë ke je, yiw loaac kie root ka kawde be luak wal dhil gor ke pëth – col 000.

Ke kujic tuool mimä min lit kä Victoria

Miem tuooke ka jien tin ci liw tin caa ro dol piny ke kor runi ti kithni.

Miem in lit Victoria te reide ke piw ti nuan, thalpar mi tot ke luej mi tot.

Min waje, en miem Victoria in lit laa tee ke Ŋëth cet ke min tin kon.

Mien löli Latrobe in lit tee reide ke thalpar mi tot mi (kuiy ka 0.5% ka kööt). Miem Anglesea ken Bacchus Marsh te reide ke thalpar mi paar ke (4% ka kööt).

Enu en tol mimä min lit?

Mim dial te mo ke tole mi göl, pek in jany ke je pet ken dit tuole kie Ŋëth in kule nöön.

Pek tuool kie n̄eth rei wec b̄a w̄eē keel ke taa j̄oam in put ken kam in thieek kie n̄an ke je ke naath kie ḡuaath in naath th̄in.

Tol in b̄a maac mim̄a min l̄it:

- laa j̄ook̄e ḡooy j̄oam ken ḡooy puol̄a puany nath
- te reide ke n̄eth m̄i puoth-puoth, tul piini, j̄oam cet ke karb̄on m̄onokthaad, karb̄on dayhokthaad ke naytoroj̄iin hokthaad, k̄a ke thaaj̄ guathni te hokthaadni th̄alp̄ar̄a th̄in b̄a
- te reide ke n̄eth m̄i puoth-puoth m̄i lem k̄a n̄eth tuok̄i tin k̄oŋ.

En̄u te rei n̄eth̄a maac mim̄a min l̄it̄o:

- laa male j̄ale keel ke tol
- tee ke nuon m̄i /ken waaj̄ a com k̄a be ben p̄eēn cet ke m̄i puothe
- te reide ke hokthaadni kalhiom̄a, aluminiom̄, potathiom̄, thodiom̄ hayron ken magnidhiom̄
- c̄aate ke n̄eth maac.

Tol in b̄a maac mim̄a min l̄it̄ dere puol̄ puanyd̄a ȳar̄ idi?

Dup tin dee tol ke ȳar̄ pual puanydu nan ke r̄o ke runku, m̄i t̄ij̄ ke juey laaac n̄i wen, pek luaj̄adu ke ruot tuool ken pek in ci j̄aany ke j̄i rei tuool.

Naath tin te ke juath laaac kie puoth cet ke dak yieek̄a, gaat tin r̄ath runkien (k̄a 14), m̄an tin ruetni ken naath tin b̄aal runkien 65 ke ken j̄i rik̄a tin nham tin dere b̄ec k̄a ke en h̄o b̄i raan yieē rei tuool.

M̄i t̄ij̄ ke juey laaac kie puoth, k̄ani wal cet ke min caa ḡor e kim.

M̄i t̄ij̄ ke juey laaac kie puoth, b̄i wal kan cet ke min caa ḡor e kim.

Tin dak yieē k̄a ke baa dup yieēk̄adien dhil guor̄ k̄a baa wal tin luak raan ke yieē dhil rom cian̄.

M̄i t̄eē ke raan kie j̄in puonydu ke nyuuthni t̄i cet ke nyin tuool m̄i ci j̄i k̄oŋ n̄ak, col NURSE-ON-CALL ke 1300 60 60 24 kie ḡor wal.

C̄ol 000 m̄i te ke ram cuc ke taa in yieē ke je, yiw laaac kie root k̄a kawde.

Dere pual puanyd̄a ȳar̄ idi en n̄eth ke c̄an maac mim̄a min l̄it̄?

M̄ac mim̄a laa tok ken tol ken n̄eth.

C̄an min dhoke a /ce de we rec ke yieē rei puoth, n̄eth in te rei tuool dere kac waaj̄ ran, wuum ran kie liäk.

M̄i /ken ken rik titi mal thuok ke p̄eth ke kor k̄a min ci j̄ieen ḡuaathin pen n̄eth th̄in, wer duel wal.

En̄u m̄i b̄a lat ke h̄o b̄a puol puanyd̄a gan ke tol kie n̄eth?

N̄eth

C̄an min e n̄eth m̄i /ci de mal cooth ke wum a be we rei puoth, de thuēy-thuēy ke n̄i kac waaj̄ ran, wum ran kie liäk ran a be kuuk n̄oŋ. Ken titi de ke mal luaj̄ ke lat; m̄i /cie jen wer k̄a kim wal.

M̄i ci n̄eth j̄i guēer, lak tetku, nhamdu ken nuakdu cet ke pek goori. M̄i ci n̄eth pen waaj̄du, lake tiit̄a ke piw t̄i gow.

H̄on dup yoop̄a –coth kuak ke thaabuuny ken piw.

Tol

Ke n̄i maac, lij̄ raadiew ke kuj̄ rikni tin tuop-tuop kie guil www.emergency.vic.gov.au ke min tuok ke kuj̄ ḡooȳa j̄oam ken min deri lat.

Ke nin tuool, /cuu nar raar kie /cuu lat m̄i thiek lat. Naath tin te ke juey laaac kie puoth b̄i ke dhil loŋ ke ḡuaath m̄i lem.

M̄i c̄an /ci dual ke maac, nyuri dueel m̄i caa ḡak a ḡoaa a thil mac kie tol. Ḡak bap ken wernyini a ḡoaa.

M̄i leth how k̄a ci maruor̄ lep, tuanye be wiäl kie nyok jiom̄ ke k̄ani. Be n̄eth in b̄a rec j̄ok eno.

M̄i /ce ḡoaa ke j̄i cieŋdu k̄a lote r̄o, leni je guic m̄i deri we loŋ guath m̄i thil tol kie wer guäl̄i ḡuaath m̄i te ke duel m̄i ca t̄ath ke jiom̄ m̄i ḡoaa cet ke duel kuen̄a buokni, guath tin laa duol wec th̄in kie ḡape.

M̄i lote r̄o guil naath tin doŋ tin thiek ke j̄i kie naath tin k̄oŋ tin dee luak ḡor

Kä läth kuumä nhiam kaan?

Dee gaaani höö deri te duel eni mi te ke lat mi diir ji raar. Wargakni tin nyuon-nyuon tin laa kuom ke nhiam kaan ran, pute kie yieeni de ji luäk bä ke gan tuol kue laa höö /caa neth in puoth-puoth kie jiom de met luänj ke gan e/

Kuum in gaa in thuok (P2 masks) e jen te ke gan mi gaa ke pen tuol we rec.

E not /keni je ni car i bi kuum in gaa (P2 mask) lath, tit höö:

- jen laa lethekä/ce gaa en höö dee raane ciey ke höö laa pen raan yiëë
- ram te ke juey laaac kie puoth ni wen be thiec kon kan e not /kene je ni hon ke läth
- /ce raan laa kume a gaa mi te tikdu ke miem
- /kan je lat key kuic gan
- /ce ji gan ke joam cet ke karbon monokthaad.

Neth dere pual puaanyda yar ke kor maac mimä min lit?

Mi ci mac thuuk, dee neth mi puoth-puoth duoth wathni kuakni tin thieek ke gaaath in thieek ke mac.

Neth minä min lit jen thile je riek mi diit, kue laa höö goore je i baa dhil woc en neth gaaath in ce pen thin ke höö baa kuuk gupa kie wan gan.

Yiec nethä

Hon dup yoopä –coth kuak duel ke thaabuuny ken piw. Mi ce joc, lake ke thaabuuny ken piw.

Gan gaat ke nar gaaath mi thieek ke neth amani mi caa neth yiec.

Gor dup luäkä kokiän kä kuum ke ciaay yieca pieny.

Hän dieerä ke kuic leyni kä. Enu bä lato?

Ke nin tuol, mi lote ro ke ji nanji leyku duel keel ke ji.

Mi dieeri ke pual puaany leynöku wer kä kim leyni.

Hän dieerä ke pual puaany leynikä. Enu bä lato?

Mi dieeri ke pual puaany leyniku wer kä kim leyni kie Department of Environment, Land, Water and Planning Customer Service Centre on 136 186.

De math ke piw tin te rei dhar piini nhialä?

Math ni piw maathuurä. Mi ti ke piw nhial kä ce cuomdien ger, mi nuany ke kie joc ke ke joac dadien, /cuu ke math kä /cuu puaak ke ke kie ley

Wer kä naath tin lat ke ciaay pualä pieny kie Department of Health and Human Services ke gör läärä.

Neth in bä kä miim dere dey wal kä luej inu?

En neth can min goaaye ke kak, mi ce diaar dere dey wal näk mi ce ke kum kä dere piathdien pen.

De juaac ken dey jien kakäda cam mi ci ke te ke neth jokdien?

Ni ciaay a widu te cuupä min ke car ke min cam mi goaaye. Dey jien ken juaac baa ke dhil lak e gaa min not /kan ke ni cam kie thal.

Mi /ci je nhok en höö bi ke cam ken tin ci pith, deri ke yak ken tin guici i te ke luej.

Nuany duelä ke tol. Enu bä lato?

Mi nuany duolu ke tol, ke kor kä min ci mac thuok:

- leyni duel ciey ken jiom
- kot kuak tin koc-kooac rei can
- coth kuak duäl ke piw. Mi ci ke joc ku ke lat ke piw ken thaabuuny.

Kä bieyni tin ci duoth raar?

Mi tee ke bieyni ti ci duoth raar ke gaaath tuol, nyok ke ke lak ke höö bi nuanydien ro ger kä bi neth in dee kuuk nöön jien. Mi not tol thin, kot bieyni duel kie ke karape.

Läär mi lem

Vic Emergency

Ke höö bi läär mi lem jiek ke kuic rikni kēl-kēēli wer kä:
www.emergency.vic.gov.au

Raadiew ke kuic rikni tin ruɔp-ruɔɔp

Ke kuic läärä ke min tuok entäme, lij raadiew ke kuic rikni tin ruɔp-ruɔɔp.

NURSE-ON-CALL

Ke gör luäkä ke pēth ke kuic puol puāany kä kim mi ɲath ke, thaakni ti , 24 ke cāɲ, nin 7 ke juok, cɔl 1300 60 60 24

Department of Health and Human Services

Ke gör läärä mi ke kuic puolä puāany ke riek in bä kä tol kie ɲēth mimä min lit, kie piw nhial, cɔl 1300 761 874 ke thaakni lat.

Environment Protection Authority Victoria

Läär ke kuic gooyä joam ken kɔkien ke kuic maac ke ciaaɲ pieny bia je jiek kä EPA Victoria ke 1300 372 842

Kuume wec

Wer kä kuume ke kuic kä min tuok ke ciaaɲ yieca pieny kie ke kuic piini nhial tin te rei dhar.

Ke jiek wargakä neme ke talepoon 1300 761 874, ke National Relay Service 13 36 77 mi goori je, kie imēel environmental.healthunit@dhhs.vic.gov.au

Thöp ke luande kä be raar kä Kuume Victoria, 1 Guaath Riänjä, Melbourne.

© Wec Victoria, Department of Health and Human Services Pay Wäl kel 2016.